

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Artystyczny i pedagogiczny wymiar kształcenia muzycznego dzieci i młodzieży

Author: Jadwiga Uchyła-Zroski

Citation style: Uchyła-Zroski Jadwiga. (2017). Artystyczny i pedagogiczny wymiar kształcenia muzycznego dzieci i młodzieży. W: M. Gardoń-Preinl, G. Mania (red.), "Konteksty kultury, konteksty edukacji : profesjonalne kształcenie i upowszechnianie muzyki" (S. 35-58). Kraków : Skarbona.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Jadwiga Uchyła-Zroski
Uniwersytet Śląski, Katowice

Artystyczny i pedagogiczny wymiar kształcenia muzycznego dzieci i młodzieży

Artistic and pedagogical dimension of musical education
of children and youth

Muzyka w percepcji dziecka

Poznanie muzyki przez dziecko jest możliwe przy posiadaniu podstawowej znajomości języka muzyki jako sposobu wyrażania treści muzycznych i pozamuzycznych. Sytuacjom pozornym, powstałym podczas kontaktu dziecka z dziełem, najczęściej towarzyszy pobudzona wrażliwość estetyczna, a bezpośredni kontakt ze sztuką jeszcze bardziej tę wrażliwość umacnia. Można przyjąć założenie, że **poznawanie muzyki jako sztuki jest możliwe wtedy, gdy dziecko ma dyspozycje do jej odbierania, rozumienia i działania**. Wyrażane wobec muzyki pozytywne nastawienia i chęć obcowania z muzyką wykazywana przez dziecko, stanowią podstawę do podejmowania działań edukacyjnych. Procesy poznawcze są kształtowane powoli i systematycznie w poszczególnych etapach szkolnej edukacji artystycznej dziecka¹.

---

¹ J. Uchyła-Zroski, *Zabawa w muzyce, pieśni i tańcu*, cz. 3 [w:] *Dziecko w świecie*

Odbieranie treści muzycznych oznacza, że świadome reagowanie dziecka na sygnały i dźwięki przejawia się w reakcjach i ujawnianych zachowaniach, które odzwierciedlają wywołane muzyką przeżycia: np. wtórowanie ruchem, głosem, śmiechem, śpiewem, mimiką, podrygiwanie, wymachiwanie, spontaniczne łapanie za ręce najbliższej stojącej osoby, wirowanie, tańczenie, krótkie stwierdzenia akceptujące odbierane treści, np. *ale super* i inne. Zachowania takie u małych dzieci są spontaniczne, stanowią odruch bezwarunkowy, wynikają z potrzeby chwili i powstałych w osobowości doznań. Często pozbawione są głębszych analiz i rozumienia odbieranych treści, a okazują się tylko zewnętrznym sygnałem na słyszane i odbierane bodźce muzyczne. Pierwsze, uzewnętrzniane reakcje dziecka na muzykę zwane *zachowaniami naturalnymi, prymarnymi* są bardzo ważne w początkowym i następnych etapach kształcenia. Dziecko nie może bać się wyrażania własnych odczuć i doznań. Musi być ośmielane do ich prezentacji. Reakcje te stanowią podstawę do rozwijania i tworzenia się dalszych wewnętrznych i zewnętrznych struktur psychicznych, prowadzących do rozumienia muzyki. Są też pierwszym etapem edukacji o charakterze doznaniowo-zabawowym, opartym na wrażeniach słuchowych o charakterze rytmiczno-melodycznym.

Rozumienie muzyki to bardziej skomplikowany proces rozwoju muzycznego dziecka, głównie percepcji i procesów psychicznych. Może przejawiać się w następujących zachowaniach: w wypowiedziach dziecka na tematy zainspirowane muzyką, doznań, odczuć, skojarzeń, wrażeń, świadomym wyrażaniu jej ruchem, śpiewem, grą na instrumentach, w tworzeniu własnych lub nowych fragmentów muzyki. Czasem muzyka może być inspiracją do innych jego działań twórczych, np. plastycznych, muzycznych, ruchowych. Przy przebiegu procesu rozumienia muzyki ruchy

dziecka nie są już przypadkowe, ale odpowiednie (nawet adekwatne) do słuchanej muzyki².

Posiadanie elementarnego zakresu znajomości przez dziecko języka sztuki i operowanie tym zakresem wpływa z opanowania środków i cech wyrażania słuchanych treści, czyli elementów muzyki i notacji muzycznej. Procesom tym towarzyszy stopniowy rozwój wrażliwości muzycznej i uczuciowości dziecka.

Rozumienie muzyki to kolejny ważny etap kształtowania się i stopniowego rozwoju procesów psychicznych, które bezpośrednio angażują sferę duchową, poznawczą i doznaniową dziecka. Rozumienie muzyki zawsze przekłada się na aktywny udział dziecka w zajęciach.

Rozumienie muzyki przez uczniów wczesnej edukacji jest dla wielu nauczycieli najtrudniejszym i dotąd najslabiej rozpoznawanym etapem kształcenia muzycznego realizowanym we współczesnej szkole. Nauczyciele najczęściej grupę uczniów w klasie traktują jednorodnie, całościowo, nie różnicują zadań dydaktycznych pod względem trudności i indywidualnych możliwości uczniów. Brak rozumienia muzyki przez dziecko podczas zajęć, przekłada się na jego małą aktywność, cząstkowy lub bierny udział w przebiegu procesu dydaktycznego. Po dłuższym okresie czasu taki stan może prowadzić do negatywnych zachowań uczniów na lekcji, a nawet pogłębiającej się awersji do muzyki i nauczyciela. Negatywnie wpływa na kształtowanie się motywacji dziecka do uczenia się muzyki³.

We współczesnej szkole i działaniach edukacyjnych każdy nauczyciel musi posiłkować się wiedzą psychologiczną i pedagogiczną o dziecku. Kształcenie muzyczne to proces, w którym następuje nierozzerwalne łączenie wielu sfer ludzkiej osobowości.

---

² J. Uchyla-Zroski, *Aktywność twórcza w teorii i praktyce edukacyjnej studentów Instytutu Muzyki* [w:] *Edukacja artystyczna jako edukacja kreatywna*, red. K. Piątkowska-Pińczewska, Poznań-Kalisz 2009, s. 9-16.

³ Zob. R. Ławrowska, *Uczeń i nauczyciel w edukacji muzycznej*, Kraków 2003, s. 38-53.

Psychologia dostarcza nam wiedzy o wewnętrznej strukturze i funkcjach psychicznych dziecka, a pedagogika wskazuje na sposoby wychowania dziecka do sztuki i przez sztukę. Dydaktyka z metodyką podpowiadają sposoby realizacji nauczania muzyki. W świetle zarysowanego stanowiska nauczanie muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu myślenia na efekty kształcenia, jest trudne i złożone, gdyż wymaga ujęcia wieloaspektowego. W znaczeniu niniejszego tematu przyjęłam następujące rozumienie pojęć:

- myślenie muzyczne - to intelektualny proces emocjonalno-poznawczy dziecka, w którym ważną rolę odgrywają motywy uczenia się muzyki,
- język muzyczny - to system środków *wyrazistej* i uzewnętrznionej wypowiedzi muzycznej. Muzyka nie jest językiem, ponieważ nie ma w niej reguł gramatycznych ani części mowy, ale o posługiwaniu się uniwersalnym kodem, jakim jest notacja muzyczna, możemy mówić, jako o mowie dźwięków tworzonej przez człowieka⁴.

Nabywanie wiedzy i umiejętności posługiwania się językiem sztuki przez dziecko to proces przebiegający w czasie, który nierozzerwalnie związany jest z kształceniem szkolnym, pozaszkolnym i samokształceniem.

Wychowanie muzyczne stanowi dział pedagogicznej koncepcji sztuki. Jest długotrwałym procesem edukacyjnym, którego istota polega na organizowaniu i przekazywaniu dziecku różnorodnych doświadczeń muzycznych, ukierunkowanych na rozwijanie percepcji, wykonawstwa i twórczości muzycznej. Zakres nabywanej przez dziecko wiedzy i umiejętności muzycznych konsekwentnie prowadzi do harmonijnego rozwoju jego osobowości. Pozwala stopniowo odkrywać w sobie potrzebę własnej ekspresji, zainteresowań sztuką oraz wzbudzać i tworzyć motywacje do działań samokształceniowych. Wychowanie muzyczne sprawia, że

---

⁴ Zob. *Edukacja i rozwój artystyczny dziecka*, red. J. Uchyła-Zroski, Mysłowice 2011; D. Bula, D. Krzyżyk, B. Nieszporek-Szamburska, H. Synowiec, *Dziecko w świecie języka*, Kraków 2004.

funkcjonowanie dziecka w kulturze danego społeczeństwa jest zgodne z jego naturalnymi potrzebami, natomiast w jego dorosłym życiu może stanowić ponadczasową wartość⁵.

Andrzej Pytlak, z pedagogicznego punktu widzenia, dostrzega w wychowaniu muzycznym realizację następujących wartości:

1. inherentnych, czyli stanowiących wartość samych w sobie i ważnych ze względu na treści nauczanego w szkole przedmiotu. Zakres materiału dydaktycznego muzyki umożliwi dziecku przyswojenie dorobku kulturowego w tej dziedzinie sztuki, włączy dziecko do problematyki ludzkich dziejów i spraw, rozszerza horyzonty kultury osobistej, pogłębia i pomnaża kontakty ze światem i innymi ludźmi.
2. instrumentalnych, służących konstytuowaniu się innych wartości, które są potrzebne w rozwoju osobowym wychowanka. Ten ogólnorozwojowy wpływ muzyki dotyczy między innymi: aspektów zdrowotnych, różnorodnych przeżyć, które są źródłem wielu satysfakcji ułatwiających poznanie siebie, kształtowania motywacji do osiągnięć i samokontroli, tworzenia więzi interpersonalnych, nauki poczucia porządku, wyrabiania krytycznego i twórczego myślenia.
3. formalnych, czyli ogólnie ważnych dla istnienia i rozkwitu kultury (cywilizacji) danego społeczeństwa, stopniowo wspomagających rozwój muzyki i innych dziedzin nauki i techniki, w których muzyka ma swój ważny udział⁶.

Wartości muzyki ukryte są głównie w celach nauczania i wychowania, treściach nauczania, formach realizacji, metodach pracy nauczyciela z dzieckiem. Ważną ich cechą jest, że wartości te realizowane są łącznie i stanowią bogactwo wyposażenia aksjologicznego tej dyscypliny. Wychowanie muzyczne, jako proces edukacyjny, spójnie łączy się z innymi dziedzinami sztuki i jest

---

⁵ L. Kataryńczuk-Mania, *Nauczyciel edukacji muzycznej we współczesnej rzeczywistości kulturalnej*, Zielona Góra 2010, s. 29-54.

⁶ A. Pytlak, *Podstawy wychowania muzycznego*, Warszawa 1977; zob. *Wartości w muzyce*, t. 1, 2, 3, 4, red. J. Uchyla-Zroski, Katowice 2008-2011, s. 37-43.

formą edukacji poliestetycznej⁷. Muzyka najczęściej integruje się ze sztukami plastycznymi, literaturą, historią, filmem, teatrem, tańcem. Ważną zaletą zintegrowanej edukacji muzycznej jest holistyczne, całościowe ujęcie sztuki, szeroko rozumianej kultury artystycznej oraz roli człowieka w jej tworzeniu.

Myśl ta daje podstawę do zgłębionej refleksji nad przeszłą i współczesną edukacją muzyczną oraz poszukiwania czynników korzystnie wpływających na stopniowy wzrost efektów kształcenia artystycznego i kulturalnego dzieci i młodzieży.

Muzyka w przestrzeniach edukacyjnych współczesnej szkoły

Dokonujące się w minionym XX i początku XXI wieku przeobrażenia w zakresie edukacji muzycznej wskazują, że spośród wielu przedmiotów nauczania, przedmiot *muzyka* także podlegał wielu modyfikacjom. Zmiany te dotyczyły nazwy przedmiotu, struktury kształcenia, celów i treści muzyki jako wychowania artystycznego.

Współczesność i przynależność Polski do Unii Europejskiej wymaga od nas, aby absolwent szkoły podstawowej, gimnazjum oraz szkoły średniej posiadał nie tylko podstawy rozumienia muzyki artystycznej i ludowej, ale także miał wiedzę z zakresu różnych dziedzin kultury. Wychowanie do kultury od 2009 roku stało się celem wiodącym polskiej edukacji muzycznej⁸. Każdy etap kształcenia artystycznego stopniowo wdraża dziecko do rozumienia pojęć z zakresu kultury. Nastąpiło też dalsze poszerzenie celów i treści kształcenia przedmiotu; począwszy od muzyki artystycznej, po szeroko rozumiane zjawiska kultury regionalnej, narodowej i obcej. Zarówno otoczenie bliższe ucznia (dom

---

⁷ J. Uchyla-Zroski, *Promuzyczne zachowania młodzieży w okresie dorastania i ich uwarunkowania*, Katowice 1999; zob. A. Pikała, *Twórcza aktywność w powszechnej edukacji artystycznej przez muzykę*, Łódź 2011, s.51-59.

⁸ K. Ferenz, *Spoleczne konteksty fundamentalnej edukacji kulturalnej* [w:] *Edukacja kulturalna*, red. J. Grzesiak, Kalisz 2002.

rodzinny, szkoła, środowisko lokalne), jak i dalsze, znajdujące się poza miejscem jego zamieszkania (a w tym media, Internet) tworzone jest przez kulturę materialną, symboliczną i duchową.

Nowe treści kształcenia muzycznego polskiej szkoły uwzględniają także poszerzone widzenie kultury. Stanowi ją następująca problematyka:

I Kultura regionalna oraz narodowa

- język muzyki, notacja muzyczna, instrumentarium,
- treści muzyki artystycznej, ludowej i popularnej,
- wiedza o kulturze regionu,
- zasoby dziedzictwa kultury narodowej (sylwetki i utwory znakomitych polskich kompozytorów),
- tańce polskie (regionalne i narodowe),
- wybrana tematyka integracji sztuk: muzyka, plastyka, teatr, film, taniec, muzealnictwo.

II Kultura krajów Unii Europejskiej i innych narodów świata (wielokulturowość)

- ważniejsze cechy kultury innych narodów Europy i świata (wybór),
- muzyka, język, zwyczaje, stroje, instrumenty, ważne zabytki kultury,
- filmy i literatura piękna, sztuki plastyczne, dokumentujące podobieństwa i odmienność kulturową,
- ważne sylwetki związane z kulturą danego kraju⁹.

W świetle założeń programowych w klasach gimnazjalnych muzyka realizowana jest wyłącznie w klasie pierwszej. Tematyka uwzględnia różnorodność treści muzycznych głównie z zakresu kultury polskiej i obcej. Nowością jest także, iż klasach II i III nauczanie muzyki zostało *sprofilowane*, czyli ukierunkowane na pewien określony rodzaj aktywności muzycznej. Profil uwzględnia następujące formy działań muzycznych ucznia:

---

⁹ Ministerstwo Edukacji Narodowej, *Podstawa Programowa* z dn. 15.01. 2009.

- dominacja zajęć wokalnych - śpiew,
- gra na instrumentach - muzykowanie,
- percepcja muzyki wraz z literaturą muzyczną - aktywne słuchanie muzyki.

O wyborze formy zajęć muzycznych klasy decydują uczniowie i prowadzący przedmiot nauczyciel. Ponadto zajęcia muzyki w klasie drugiej i trzeciej klas gimnazjalnych są nadobowiązkowe¹⁰. **W roku 2015, w myśl nowej ustawy o strukturze kształcenia polskich szkół, nastąpiła likwidacja klas gimnazjalnych na rzecz klasy siódmej i ósmej szkoły podstawowej.** W myśl przedstawionych założeń programowych (w świetle zarządzeń z 2009 i 2015 roku) nasuwa się kilka refleksji i wniosków.

Program nauczania muzyki nacechowany jest wielką swobodą wyboru form kształcenia i posiada cechy demokracji. Szkoda jednak, że nauczanie muzyki (kultury muzycznej) zostało zminimalizowane do rangi przedmiotu fakultatywnego. Uczeń, który nie podejmie dalszej nauki w ogólnokształcącej szkole średniej, kończy edukację muzyczną w 14. roku życia. A przecież klasy gimnazjalne to ważny okres rozwoju i adolescencji młodzieży; dojrzewania społecznego, fizycznego, umysłowego, emocjonalnego, w którym najbardziej potrzebny jest każdemu uczniowi kontakt z pięknem i sztuką. To sztuka w dużym stopniu kształtuje wrażliwość, gust muzyczny u młodego odbiorcy i świadomy dystans wobec *bylejakości* przemysłu fonograficznego i brutalności rynkowej. Sądzę, że uczeń wszechstronniej i bardziej wykształcony artystycznie mógłby lepiej zagospodarować swój wolny czas, działać twórczo na rzecz szeroko rozumianej sztuki muzycznej i kultury, być także aktywny w swoim środowisku, uczestniczyć w działaniach ruchu amatorskiego, uczyć się obiektywnie wartościować muzykę jako dziedzinę sztuki, rozumieć, że sztuka posiada nie tylko walory poznawcze, kształcące, wychowawcze, ale i relaksacyjne, terapeutyczne.

---

¹⁰ Ibidem.

Kształcenie muzyczne na czwartym etapie edukacyjnym, tj. w klasach licealnych, już od 1996 roku do chwili obecnej nosi nazwę *wiedza o kulturze*. Przedmiot ten realizowany jest przez jeden rok nauki szkolnej i stanowi rozszerzoną kontynuację treści nauczania z klas gimnazjalnych. Celem przedmiotu jest pokazanie szerokiego obszaru kultury, w którym żyje współczesny człowiek, a także przemian cywilizacyjnych i kulturowych dokonujących się na przestrzeni dziejów ludzkości. Treści nauczania *wiedzy o kulturze* integrują różne dziedziny nauki, techniki i sztuki, w których człowiek zaznaczył swój geniusz i artyzm¹¹. Muzyka jako sztuka w największym stopniu daje możliwość samokształcenia i rozwijania potencjału twórczego ucznia. Wyuczone sprawności wokalne, umiejętności gry na instrumentach, czytania nut, aktywnego słuchania muzyki, tańca, wiedzy o muzykach i kompozytorach w obrębie kultury narodowej i obcej, są niezastąpionym elementem wychowania przez sztukę i do sztuki. Stanowią one podstawę rozumienia kultury i procesów w niej zachodzących.

Motywacje uczenia się muzyki preferowane przez młodzież szkolną – doniesienie z badań

Rezultaty nauczania muzyki jako przedmiotu szkolnego zależą od wielu czynników. W przyjętej procedurze badawczej założono, że motyw są istotnym warunkiem w osiągnięciu pozytywnych efektów kształcenia muzycznego dzieci i młodzieży¹². Spośród procesów emocjonalnych, wartościujących, którymi

---

¹¹ *Edukacja artystyczna i kulturalna. Reforma programowa*, 30 grudzień 2009. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej; zob. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 20. lutego 2004 roku w sprawie wiedzy o społeczeństwie i wiedzy o kulturze.

¹² J. Uchyla-Zroski, *Kultura muzyczna dzieci w kontekście założeń edukacyjnych szkoły*, wyd. 2 poszerzone [w:] *Oblicza wychowania*, red. J. Szempruch, B. Bugajska-Jaszczon, L. Pawelec, I. Stańczok, Kraków 2011, s. 159-174.

często kieruje się uczeń w działaniach edukacyjnych, należy wymienić motywację. Na użytek niniejszego tekstu przyjęto, iż słowo *motyw* oznacza tyle, co poruszać się, włączyć się do określonego działania, dążyć do wyznaczonego celu. Badacze zagadnień motywacji podkreślają, że motywacja jest siłą sprawczą, poruszającą i skierującą jednostkę do działania¹³. W motywacji do działań występują takie cechy, jak np. chęć, zamiar, pragnienie, życzenie, a cechy te są dążeniem do osiągnięcia przez jednostkę określonego celu. Dążenie to może być świadome lub nieświadome, mniej lub bardziej sprecyzowane¹⁴. Przyjmując za Tadeuszem Tomaszewskim, motyw jest stanem wewnętrznego napięcia, od którego zależy możliwość i kierunek aktywności organizmu¹⁵. Są tendencją kierunkową, stanowią układ pobudek wewnętrznych i zewnętrznych, bardziej lub mniej stały, wpływający na siłę i kierunek działania jednostki¹⁶.

Do niniejszych badań wykorzystano klasyfikację i zespół motywów uczenia się według Zygmunta Putkiewicza¹⁷, ale częściowo poddano je modyfikacji.

Narzędzie obejmowało następujące kategorie motywów:

1. poznawcze i zainteresowania,
2. społeczno-ideowe,
3. ambicyjne i transcendentne,
4. praktyczne i preorientacji zawodowej,
5. szkolne, z racji bycia uczniem,

---

¹³ M. Przetacznik-Gierowska, Z. Włodarski, *Psychologia wychowawcza*, T. 2, Warszawa 2002, s. 71-76.

¹⁴ J. Reykowski, *Z zagadnień psychologii motywacji*, Warszawa 1970.

¹⁵ T. Tomaszewski, *Wstęp do psychologii*, Warszawa 1963, s. 187-192.

¹⁶ M. Manturzevska, H. Kotarska, *Wybrane zagadnienia z psychologii muzyki*, Warszawa 1990, s. 208-209.

¹⁷ Z. Putkiewicz, *Motywy szkolnego uczenia się młodzieży*, Warszawa 1971, s. 17 i dalsze; zob. W. Figurski, *Motywy uczenia się wychowania muzycznego. Studia z wychowania muzycznego*, Zeszyt 6, Bydgoszcz 1985.

6. lękowe,
7. inne.

Metodologiczne podstawy badań

Celem badań było: wykrycie głównych motywów uczenia się muzyki przez dzieci i młodzież szkolną badanego środowiska oraz rozpoznanie i określenie najbardziej preferowanych form aktywności muzycznej.

Badaniami objęto młodzież kończącą kolejny etap nauczania muzyki, w ogólnej liczbie 60 uczniów (N=60):

1. uczniów klasy III szkoły podstawowej,
2. uczniów klasy VI szkoły podstawowej,
3. uczniów klasy I gimnazjum.

Dobór populacji do badań był losowy, z równym podziałem na chłopców i dziewczęta.

Terenem badań pilotażowych było środowisko wiejskie, miejscowość Sidzina w woj. małopolskim, a badania przeprowadzono w 2016 r. Klasy objęte badaniem uczył jeden nauczyciel - specjalista muzyki.

Problemy badawcze pracy:

1. Jakie motywy uczenia się muzyki występują najczęściej u badanej młodzieży szkolnej?
2. Jaka jest rola nauczyciela muzyki w rozwijaniu pozytywnych motywów do kultury muzycznej uczniów?
3. Czy osiągnięcia dydaktyczne wyrażone średnią ocen semestralnych z przedmiotu muzyka, są relatywne do sumy wybranych motywów?
4. Czy środowisko rodzinne wspiera rozwój muzyczny dziecka?

Do badań przyjęto następującą hipotezę główną (HG):

Zakłada się, że preferowane przez młodzież motywy uczenia się muzyki mają wpływ na efekty nauczania przedmiotu i kształtują aktywny stosunek do działań na rzecz kultury muzycznej w środowiskach ich życia.

Zmienne:

Zmienna niezależna (Zn) - środowisko szkolne ucznia,

Zmienna zależna (Zz) - motywy uczenia się muzyki,

Zmienna pośrednicząca (Zp) - działania muzyczne środowisk rodzinnych uczniów.

W badaniach posłużono się metodą sondażu diagnostycznego, techniką badań ankietowych, a narzędziem badawczym był kwestionariusz oraz analizą dokumentów (średnia ocen semestralnych uczniów badanych klas).

Wyniki badań zaprezentowano tabelarycznie, uwzględniając sumę wyników, wielkości procentowe i rangi.

Analiza ilościowa i jakościowa uzyskanych wyników badań

Wybrane przez młodzież odpowiedzi prezentują zamieszczone tabele wyników od 1 do 9. Spośród motywów poznawczych, mających wpływ na kształtowanie się zainteresowań muzycznych badanych, młodzież wybrała odpowiedzi zamieszczone w tabeli 1.

Założenie metodologiczne: ze względu na przyjętą w badaniach możliwość wielokrotności wyboru motywu przez respondentów, wyniki przekraczają sumę badanej populacji (60 uczniów). Uzyskane wielkości w badaniach różnicują rangi i obliczenia procentowe.

Uzyskane wielkości wskazują, że młodzież lubi muzykę i kontakt z nią sprawia jej przyjemność (ranga III). Spośród poznawczych form aktywności I rangę zajmuje słuchanie muzyki, II rangę poznawanie piosenek i III - śpiewanie nowego repertuaru wokalnego. Młodzież najmniej jest zmotywowana do działań teoretycznych, np. poznawania zasad muzyki, do gry na instrumencie, analizy utworów muzycznych i literatury muzycznej. Muzyka, w odczuciach młodzieży, jest przedmiotem hedonistycznym, nie powinna być obciążona wiedzą teoretyczną.

Tabela 1: Motywy poznawcze i zainteresowania

Kryteria motywów	Liczba wskazań badanych						Zestawienie globalne wskazań		
	Klasa III SP	Ranga	Klasa VI SP	Ranga	Klasa I Gim.	Ranga	Liczba wskazań	%	Ranga
a) lubię śpiewać	11	III	13	II	8	III	32	18,3	III
b) grać na instrumentach	4	V	8	IV	2	VI	14	8,0	VI
c) słuchać muzyki	18	I	18	I	17	I	53	30,3	I
d) zdobywać wiedzę muzyczną	2	VI	1	-	0	-	3	1,7	VIII
e) poznawać piosenki	16	II	9	III	9	II	34	19,4	II
f) chcę nauczyć się grać	8	V	4	V	4	V	16	9,1	V
g) chcę nauczyć się słuchać muzyki	1	VII	0	-	4	V	5	2,9	VII
h) nauka muzyki sprawia mi przyjemność	9	IV	4	V	5	IV	18	10,3	IV
i) inne	0	-	0	-	0	-	0	-	-
Razem							175	100	-

Młodzież nigdy nie zrozumie dogłębnie muzyki, jeśli nie będzie łączyć działań muzycznych z wiedzą teoretyczną. Nauczyciel powinien umieć wytworzyć właściwe zrozumienie i motywacje uczniów do odbioru treści teoretycznych muzyki. Ważne jest, aby relacje poszczególnych działań były współmiernie realizowane, a nie dominowała jednostronność form aktywności muzycznej.

Tabela 2: Motywy społeczno-ideowe

Kryteria motywów	Liczba wskazań badanych						Zestawienie globalne wskazań		
	Klasa III SP	Ranga	Klasa VI SP	Ranga	Klasa I Gim.	Ranga	Liczba wskazań	%	Ranga
a) chęć wiedzy i umiejętności przekazywać innym	10	I	5	II	2	IV	17	26,6	I
b) chciałbym brać udział w życiu muzycznym regionu, kraju, świata	6	II	5	II	6	II	17	26,6	I
c) chciałbym uatrakcyjnić ludziom czas wolny	2	III	7	I	5	III	14	21,8	III
d) inne (sprawić, aby wokół mnie było wesoło)	2	III	7	I	7	I	16	25,00	II
Razem							64	100	-

Badana populacja posiada zrozumienie celowości nauczanego przedmiotu: aby przekazywać swoje nabyte umiejętności innym (I ranga), właściwie zagospodarować wolny czas (III ranga), młodzież potrzebuje radości i żywiołowości wokół siebie (II).

Ważna rola nauczyciela polega na ukształtowaniu takich gustów muzycznych, aby młodzież potrafiła muzykę wartościować i prezentować w dobrym znaczeniu.

Tabela 3: Motywy ambicyjne i transcendentne

Kryteria motywów Muzyki uczyć się ponieważ	Liczba wskazań						Zestawienie globalne wskazań		
	Klasa III SP	Ranga	Klasa VI SP	Ranga	Klasa I Gim.	Ranga	Liczba wskazań	%	Ranga
a) chcę być dobrym uczniem	9	I	7	II	5	II	21	35,0	II
b) chcę być człowiekiem wszechstronnie wykształconym	6	II	13	I	7	I	26	43,3	I
c) chcę zdobyć uznanie u pedagogów, kolegów, otoczenia	5	III	5	III	3	III	13	21,7	III
d) inne	0	-	0	-	0	-	60	100	-

Muzyka, zdaniem badanych, wyzwała ambicje do uczenia się (II ranga), ale nade wszystko jest składnikiem wszechstronnego wykształcenia człowieka (I ranga) oraz rozbudza uczucia ambicji i chęci zdobycia uznania wśród kolegów, pedagoga i rówieśników szkolnych. Poprawne działania artystyczne młodzieży (występy szkolne, klasowe), akceptowane przez środowisko szkolne, są doskonałą okazją, aby muzyka stała się ważna w życiu młodego człowieka. A nawet, aby ją sam zaczął uprawiać, uznając ją za własną wartość.

Tabela 4: Motywy praktyczne, preorientacji zawodowej

Kryteria motywów	Liczba wskazań						Zestawienie globalne wskazań		
	Klasa III SP	Ranga	Klasa VI SP	Ranga	Klasa I Gim.	Ranga	Liczba wskazań	%	Ranga
a) chciałbym w przyszłości być muzykiem	11	I	8	I	6	I	25	47,2	I
b) chciałbym w przyszłości być wokalistą	3	III	5	III	1	IV	9	17,0	III
c) chciałbym w przyszłości pracować w resorcie kultury	0	0	1	IV	4	II	5	9,4	IV
d) chciałbym w przyszłości być nauczycielem muzyki	6	II	6	II	2	III	14	26,4	II
e) inne	0	-	0	-	0	-	0	-	-
Razem							53	100	-

Wyniki tabeli 3, korespondują z wynikami tabeli 4. Młodzież wybrała motywy wskazujące na muzyczny profil przyszłej pracy zawodowej. Należy zauważyć, że wraz z wiekiem młodzież kieruje się własnym zdaniem i wyznaczonymi sobie celami życiowymi. Dane potwierdzają, że związek badanych z muzyką istnieje, a nawet respondenci *widzą się* w przyszłej pracy o charakterze artystycznym - muzyk (I ranga), nauczyciel (III), wokalista (II), resort kultury (IV).

Tabela 5: Motywy szkolne, z racji bycia uczniem

Kryteria motywów	Liczba wskazań						Zestawienie globalne wskazań		
	Klasa III SP	Ranga	Klasa VI SP	Ranga	Klasa I Gim.	Ranga	Liczba wskazań	%	Ranga
a) aby nie narażać się pedagogom	3	III	3	IV	2	IV	8	12,1	IV
b) nie być najgorszym uczniem w klasie	9	I	7	II	6	II	22	33,3	II
c) zaliczać semestry	5	II	11	I	7	I	23	35,0	I
d) inne; aby nie doznać przykrości	3	III	5	III	5	III	13	19,6	III
Razem							66	100	-

Badani są krytyczni wobec obowiązków szkolnych - uczą się, aby zaliczać wszystkie przedmioty (I ranga). Potwierdzają się także uczucia ambicjonalne w trosce o własną pozycję w klasie (II ranga). Młodzież ma swoją godność i nie lubi być poniżana (III ranga).

Motywacja badanych do obowiązków szkolnych i przedmiotu muzyki jest dojrzała i ukształtowana pozytywnie. Odczuwa się duży wkład nauczycieli tej placówki w sferę wychowawczą młodzieży.

Tabela 6: Motywy lękowe

Kryteria motywów	Liczba wskazań						Zestawienie globalne wskazań		
	Klasa III SP	Ranga	Klasa VI SP	Ranga	Klasa I Gimn.	Ranga	Liczba wskazań	%	Ranga
a) boję się kary, jaka mnie może spotkać	1	III	1	III	3	III	5	8,3	III
b) nie chcę zasłużyć na karę w domu	2	II	1	III	1	IV	4	6,7	IV
c) nie lubię uwag pedagoga, gdy czegoś nie umiem	15	I	14	I	10	I	39	65,0	I
d) inne, brak powodów do lęku	2	II	4	II	6	II	12	20,0	II
Razem							60	100	-

Rangę I uzyskały motywy grupy c) *nie lubię uwag pedagoga, gdy czegoś nie umiem*. Można sądzić, iż pedagog posiada autorytet wśród badanych i nie należy czegoś nie umieć z muzyki. Albo też uwagi pedagoga są zbyt przykre dla uczniów. Tę grupę motywów należałoby wnikliwiej rozpatrzyć w dalszym etapie badań. Podmiotowość w nauczaniu jest obowiązkiem współczesnego nauczyciela. Oceny z przedmiotu muzyka nie są rozliczane przez rodziców (II ranga). Fakt ten może budzić pewne niepokoje, czy troska rodziców o inne przedmioty jest podobna (IV ranga). Motywy grupy b) *nie chcę zasłużyć w domu na karę* wymagają dalszych badań. Rangę III uzyskało kryterium a) *boję się kary, jaka mnie może spotkać*. Daje się zauważyć, iż młodzież ma stany lękowe nabywane w toku nauki szkolnej.

Tabela 7: Motywy inne

Kryteria motywów	Liczba wskazań						Zestawienie globalne wskazań		
	Klasa III SP	Ranga	Klasa VI SP	Ranga	Klasa I Gim.	Ranga	Liczba wskazań	%	Ranga
a) muszę z obowiązku bycia uczniem	5	II	6	I	2	III	13	21,7	II
b) lubię tworzyć nowe utwory, rzeczy, muzykę	4	III	4	II	3	II	11	18,3	III
c) niejako automatycznie, gdyż kolekcjonuję materiały muzyczne	11	I	6	I	12	I	29	48,3	I
d) inne ze względu na własną ambicję	0	-	4	II	3	II	7	11,7	IV
Razem							60	100	-

Motywy inne częściowo korespondowały z motywami tabeli 6. Pierwszą rangę zdobyły motywy świadczące, że młodzież gromadzi materiały muzyczne (płyty, nagrania, foldery, kasety i inne). Można sądzić, że również w domu muzyka wypełnia ich wolny czas. Rangę drugą (II) uzyskały motywy świadczące o konieczności wypełniania obowiązku szkolnego przez badanych. Dopiero trzecią rangę (III) zdobyło kryterium *lubię tworzyć nowe rzeczy*, co świadczy, że badani niezbyt często realizują tę formę muzyczną i jest im mało znana. Współczesna dydaktyka muzyki powinna być nacechowana różnymi odmianami działań twórczych. Tylko twórczy uczeń w przeszłości może być dobrym fachowcem

i pracownikiem. Bowiern umiejętnośc muzyczne przekładają się na inne dziedziny życia. Twórcze uczenie się (nauczanie) w największym stopniu może zaciekawić współczesną młodzież i być ciekawą ofertą edukacyjną.

Powyższe motywy odnosiły się do miejsca muzyki w szkole, roli nauczyciela w przekazywaniu wiedzy i umiejętnośc muzycznych, stanów emocjonalnych ucznia w szkole, miejsca muzyki w hierarchii innych przedmiotów i planów życiowych pośrednio związanych z muzyką.

Miejsce muzyki w środowisku rodzinnym ucznia prezentuje tabela 8. Tabela ta obrazuje dane z metryki kwestionariusza ankiety. Wpływ środowiska rodzinnego na promuzyczne zachowania dziecka stanowiło zmienną pośredniczącą. Jak wynika z badań, tylko nieliczna grupa młodzieży pobiera dodatkowe lekcje muzyki. Natomiast w domach jest wiele instrumentów, które stanowią elementy dekoracyjne. Fakt ten napawa optymizmem, że może pojawić się decyzja o dalszym kształceniu muzycznym dziecka. Ważną rolę w tym względzie może spełnić nauczyciel muzyki: przekonać rodziców o potrzebie kształcenia muzycznego ich dziecka lub założyć w szkole kółko muzyczne i wykorzystać posiadane przez dzieci w domach rodzinnych instrumenty.

Tabela 8: Muzyka w środowisku rodzinnym ucznia

Kryteria	Klasa III SP	Klasa VI SP	Klasa I Gimnazjum
a) dodatkowo uczę się muzyki	tak - 2 nie - 18	tak - 3 nie - 17	tak - 1 nie - 19
b) posiadane w domu instrumenty	tak - 6 nie - 12	tak - 15 nie - 5	tak - 9 nie - 11
c) rodzaj instrumentów w domu	strunowe - 3 klawiszowe - 2 dęte - 1	strunowe - 6 klawiszowe - 9 dęte - 1 perkusyjne - 1	strunowe - 3 klawiszowe - 3 dęte - 3

Kryteria	Klasa III SP	Klasa VI SP	Klasa I Gimnazjum
d) członkowie muzykujący w rodzinach	uczeń - 1 rodzice - 0 rodzeństwo - 0 dziadkowie - 2	uczeń - 2 rodzice - 2 rodzeństwo - 2 dziadkowie - 2	uczeń - 1 rodzice - 2 rodzeństwo - 1 dziadkowie - 0
e) kto śpiewa najczęściej w domu	rodzeństwo - 11 rodzice - 2 dziadkowie - 5 nikt - 2	rodzeństwo - 12 rodzice - 3 dziadkowie - 5 nikt - 0	rodzeństwo - 7 rodzice - 4 dziadkowie - 6 nikt - 3
f) częstotliwość muzykowania rodzinnego	często - 4 sporadycznie - 7 wcale - 9	często - 2 sporadycznie - 6 wcale - 12	często - 2 sporadycznie - 11 wcale - 7

Z uzyskanych odpowiedzi uczniów wynika, że w środowiskach rodzinnych występują niktę tradycje wspólnego, rodzinnego muzykowania. Najczęściej śpiewają dzieci i ich dziadkowie. Często muzykuje tylko 13,3% respondentów, sporadycznie, bo podczas świąt i uroczystości rodzinnych - 40%, wcale - 46,7%. Środowisko rodzinne w bardzo małym stopniu rozwija muzyczne umiejętności dzieci. Szkoła, bez wsparcia rodziny, nie jest w stanie zadbać o pełny rozwój muzyczny ucznia. Kultura muzyczna nie pielęgnowana po okresie pobytu dziecka w szkole, może zaniknąć i pozostawić śladowe umiejętności.

W porównaniu z innymi krajami Europy, młodzież polska jest rozśpiewana, posiada pozytywne motywacje do muzyki, ale należy zaktywizować środowiska rodzinne, które wspomogą ważne kulturowo dla dziecka działania.

Osiągane wyniki z muzyki badanej populacji prezentuje tabela 9. Muzyka uczniów klas VI posiada najwyższy wskaźnik - 4,35 pozytywnych ocen. Młodzież jest najbardziej rozśpiewana i umuzykalniona. Posiada duży zapal do działań muzycznych. Uczniowie klasy trzeciej, którzy dopiero nabywają umiejętności i wiedzę o muzyce uzyskali średnią wielkości 4,15. Natomiast

najniższy wskaźnik uzyskała klasa gimnazjalna - 3,9. Sądzę, że preferowanie na zajęciach muzycznych działań twórczych mogłoby zmienić nastawienie młodzieży do przedmiotu i wzbudzić nowe motywacje do nauki.

Tabela 9: Średnia ocen z przedmiotu muzyka

Klasa	Średnia semestralna ocen
III SP	Muzyka 4,15
VI SP	Muzyka 4,35
I Gimnazjum	Muzyka 3,9

Refleksje końcowe i wnioski.

Przyjęte założenia metodologiczne pozwoliły na przeprowadzenie badań pilotażowych i uzyskanie pozytywnych odpowiedzi na postawione problemy badawcze i hipotezę.

Spośród wymienionych motywów uczenia się muzyki wynika, iż młodzież lubi śpiewać i poznawać nowy repertuar wokalny. Wiele satysfakcji przysparza jej słuchanie muzyki, gra na instrumentach, kolekcjonowanie materiałów muzycznych. W małym stopniu chce się uczyć o muzyce i muzykach. W przedmiocie postrzega wartości pozytywne i wiąże swą przyszłość z muzyką.

Ważną rolę w krzewieniu kultury muzycznej odgrywa nauczyciel, który powinien swymi kompetencjami umieć zaimponować i rozmiłować uczniów w muzyce, a w działaniach preferować innowacyjne metody pracy i zróżnicowane formy aktywności; szczególnie prace twórcze.

Poziom zainteresowań muzycznych młodzieży jest różnorodny osobowo i wiekowo. Najbardziej bogatą dydaktycznie ofertę powinien posiadać nauczyciel uczący młodzież klas starszych szkoły podstawowej i klas gimnazjalnych. Klasy młodsze rozpoczynają doświadczanie muzyki poprzez śpiew, słuchanie muzyki, zajęcia muzyczno-ruchowe i próby gry na instrumentach.

Poznają też język muzyki, którym posługują się w dalszych etapach nauki.

Środowisko rodzinne w małym stopniu wspiera rozwój muzyczny swych dzieci. Sugeruje się, aby zacieśnić współpracę nauczyciela muzyki z rodzicami, bowiem kulturę muzyczną kształtuje szkoła i dom rodzinny. Uczniowie napotykną w szkole sytuacje stresowe.

Od kultury muzycznej polskiej młodzieży zależeć będzie przekazywanie wiedzy o Polsce krajom Unii Europejskiej, a szkoła i środowisko rodzinne dziecka stanowią fundament działań wychowawczych.

Bibliografia

- Bula D., Krzyżyk D., Nieszporek-Szamburska B., Synowiec H., *Dziecko w świecie języka*, Kraków 2004.
- Chyła-Szypułowa I., *Kompendium edukacji muzycznej*, Kielce 2008.
- Edukacja i rozwój artystyczny dziecka*, red. J. Uchyła-Zroski, Mysłowice 2011.
- Ferenz K., *Społeczne konteksty fundamentalnej edukacji kulturalnej [w:] Edukacja kulturalna*, red. J. Grzesiak, Kalisz 2002.
- Figurski W., *Motywy uczenia się wychowania muzycznego. Studia z wychowania muzycznego*, Zeszyt 6, Bydgoszcz 1985.
- Kataryńczuk-Mania L., *Nauczyciel edukacji muzycznej we współczesnej rzeczywistości kulturalnej*, Zielona Góra 2010.
- Ławrowska R., *Uczeń i nauczyciel w edukacji muzycznej*, Kraków 2003.
- Manturzevska M., Kotarska H., *Wybrane zagadnienia z psychologii muzyki*, Warszawa 1990.
- Pikała A., *Twórcza aktywność w powszechnej edukacji artystycznej przez muzykę*, Łódź 2011.
- Przetacznik-Gierowska M., Włodarski Z., *Psychologia wychowawcza*, T. 2, Warszawa 2002.
- Putkiewicz Z., *Motywy szkolnego uczenia się młodzieży*, Warszawa 1971
- Pytlak A., *Podstawy wychowania muzycznego*, Warszawa 1977.
- Reykowski J., *Z zagadnień psychologii motywacji*, Warszawa 1970.
- Tomaszewski T., *Wstęp do psychologii*, Warszawa 1963.
- Uchyła-Zroski J., *Aktywność twórcza w teorii i praktyce edukacyjnej studentów*

Institutu Muzyki [w:] Edukacja artystyczna jako edukacja kreatywna, red. K. Piątkowska-Pińczewska, Poznań-Kalisz 2009.

Uchyla-Zroski J., *Kultura muzyczna dzieci w kontekście założeń edukacyjnych szkoły*, wyd. 2 poszerzone [w:] *Oblicza wychowania*, red. J. Szempruch, B. Bugajska-Jaszczon, L. Pawelec, I. Stańczok, Kraków 2011.

Uchyla-Zroski J., *Promuzyczne zachowania młodzieży w okresie dorastania i ich uwarunkowania*, Katowice 1999.

Uchyla-Zroski J., *Zabawa w muzyce, pieśni i tańcu, cz. 3 [w:] Dziecko w świecie zabawy*, red. B. Dymara, A. Górniok-Naglik, J. Uchyla-Zroski, Kraków 2009.

Wartości w muzyce, t. 1, 2, 3, 4, red. J. Uchyla-Zroski, Katowice 2008-2011.

Ministerstwo Edukacji Narodowej, *Podstawa Programowa* z dn. 15.01. 2009.

Edukacja artystyczna i kulturalna. Reforma programowa, 30 grudzień 2009. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej; zob. Rozporządzenie Ministra Edukacji narodowej z dn. 20. lutego 2004 roku w sprawie wiedzy o społeczeństwie i wiedzy o kulturze.

Abstract

The author briefly reviews curriculums for teaching music in Polish schools according to the new 2009 curriculum assumptions. It includes the thesis stating that a very important factor increasing the youth's interest in learning music is motivation. She refers to the results of her own research on reasons for learning music by elementary and high school students. In her research she used Zygmunt Putkiewicz's and Wojciech Figurski's modified test.

The obtained results indicate that teaching music at school is a very important stage in shaping an adult's culture foundations. It is the educational role of a teacher and family that student's sympathetic response to activities regarding widely understood musical education depends on.

Keywords: music education of children and youth, processes of music perception, motivation for studying music (research announcement)